

Nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội hiện nay

ThS TRẦN QUỐC TUẤN

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng; Email: quoctuanvkh@gmail.com

Tóm tắt: *Nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy nói chung và giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội nói riêng là vấn đề có ý nghĩa quan trọng, giúp người học lĩnh hội, nắm vững và chuyển hóa hệ thống tri thức lý luận, phát triển tư duy sáng tạo, khắc phục bệnh giáo điều, lý thuyết suông. Đồng thời, giúp người học có khả năng liên hệ, vận dụng và biết cách giải quyết một cách có hiệu quả các vấn đề thực tiễn đặt ra theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo, đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị trong tình hình mới.*

Từ khóa: *tính thực tiễn; lý luận chính trị; nhà trường quân đội.*

1. Tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội

Các môn lý luận chính trị (bao gồm Triết học Mác - Lênin, Kinh tế chính trị học Mác - Lênin, Chủ nghĩa xã hội khoa học, Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam và Tư tưởng Hồ Chí Minh) là một trong hệ thống những môn học thuộc khối kiến thức đại cương, cùng với các môn khoa học khác tạo nên kiến thức cơ bản và chuyên ngành cho đội ngũ học viên các nhà trường quân đội.

Thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị của người giảng viên là tính thực tiễn, tức là những hoạt động vật chất với nhiều cấp độ, loại hình để phân biệt với hoạt động tinh thần, hoạt động lý luận, được chủ thể lựa chọn, khái quát để minh chứng cho nội dung lý luận của môn học, bài học, phần học nhằm làm cho lý luận gắn kết chặt chẽ với thực tiễn, làm cho những nội dung lý luận vốn trừu tượng, khó hiểu trở nên dễ hiểu, gần gũi với cuộc sống; môn học và bài học trở nên hấp dẫn, thiết thực hơn với người học. Như vậy, tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các nhà trường quân đội chính là hoạt động của chủ thể trong sử dụng hợp lý các cấp độ, loại hình thực tiễn nhằm gia tăng sức thuyết phục khi luận chứng những vấn đề lý luận ở từng bài giảng, giúp người học nắm vững kiến thức và biết vận dụng sáng tạo trong thực tế học tập, công tác.

Thứ nhất, tính thực tiễn trong nội dung giảng dạy của giảng viên. Nội dung giảng dạy các môn lý luận chính trị khác với các môn khoa học tự nhiên và các môn khoa học khác ở chỗ, nó phải được minh họa, dẫn chứng, bảo vệ, kiểm chứng bằng thực tiễn, thông qua thực tiễn; nội dung các bài giảng luôn phải bảo đảm định hướng chính trị tư tưởng, bảo đảm tính đảng, tính khoa học, cập

nhật được những thông tin lý luận mới sát thực tiễn. Nội dung lý luận mà không có thực tiễn, không gắn với thực tiễn thì chỉ là lý thuyết suông, dẫn đến khô khan, thiếu hấp dẫn, dễ nhàm chán và ít tác dụng với người học.

Thứ hai, tính thực tiễn trong sử dụng các hình thức, phương pháp giảng dạy của giảng viên. Người giảng viên lý luận chính trị không chỉ phải nắm vững nội dung bài giảng mà còn phải có trình độ, khéo sử dụng nghiệp vụ sư phạm của mình trong lựa chọn, sử dụng các phương pháp, hình thức tổ chức dạy học. Trong đó, người giảng viên phải xuất phát từ mục tiêu, yêu cầu đào tạo, chức năng, nhiệm vụ môn học, cũng như đặc điểm của phần học, bài học, từ đặc điểm của đối tượng giảng dạy và các điều kiện bảo đảm vật chất cụ thể... để truyền thụ một cách tốt nhất những nội dung đã xác định tới người học. Thông qua đó, dùng thực tiễn để chứng minh các nội dung lý luận, tạo cho người học sự hứng thú, chăm chú, say mê, lôi cuốn người học tham gia một cách tích cực vào quá trình nhận thức. Đồng thời, cần sử dụng kết hợp những hình thức giảng dạy khác nhau, tăng cường những hình thức để người dạy và người học có thể trao đổi một cách cởi mở, thẳng thắn để thực tiễn trong bài giảng gắn với thực tiễn hoạt động của các cơ quan, đơn vị quân đội và với đời sống xã hội từ sự trải nghiệm của người học, qua đó rèn luyện thêm kỹ năng, kỹ xảo cho học viên.

Thứ ba, tính thực tiễn trong sử dụng phương tiện giảng dạy của giảng viên. Trong bối cảnh hiện nay, phương tiện giảng dạy ngày càng có vai trò quan trọng đối với người giảng viên và học viên. Nó không chỉ giúp người giảng viên nâng cao chất lượng truyền thụ nội dung giảng dạy, mà còn góp phần thiết thực vào việc tích

cực hóa người học, nhất là quá trình nhận thức, hình thành kỹ năng, kỹ xảo và năng lực hoạt động thực tiễn. Khác với các môn khoa học quân sự hay khoa học kỹ thuật, học viên được học tập tại thực địa và được thực hành ngay trên vũ khí, trang bị kỹ thuật quân sự thật..., tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội được thể hiện ở việc sử dụng hiệu quả các phương tiện dạy học hiện có, kết hợp giữa phương tiện truyền thống và hiện đại phù hợp với nội dung, phương pháp, đặc điểm đối tượng học viên, góp phần làm tăng tính trực quan của thực tiễn.

2. Giải pháp nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội

Thứ nhất, phát huy vai trò của các cơ quan chức năng đối với việc nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị. Các cơ quan chức năng, đặc biệt là cơ quan đào tạo và cơ quan khảo thí ở các nhà trường cần nắm chắc nghị quyết, chỉ thị của Đảng, của Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng, nhất là Kết luận số 94-KL/TW ngày 28.3.2014 của Ban Bí thư về việc tiếp tục đổi mới việc học tập lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục quốc dân; Nghị quyết số 37-NQ/TW, ngày 9.10.2014 của Bộ Chính trị về công tác lý luận và định hướng nghiên cứu đến năm 2030; Chỉ thị số 23-CT/TW ngày 9.2.2018 của Ban Bí thư về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới...; trên cơ sở đặc điểm, nhiệm vụ của nhà trường, cần cụ thể hóa việc nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị một cách phù hợp và hiệu quả.

Định kỳ, cơ quan đào tạo phải có kế hoạch rà soát nội dung, chương trình giảng dạy các môn lý luận chính trị để có sự điều chỉnh cho hợp lý. Đồng thời, căn cứ vào chương trình khung và đặc điểm của nhà trường, cơ quan đào tạo cần thường xuyên tổ chức các hoạt động sư phạm như: kiểm tra, dự giờ, tập huấn giảng viên, hội thảo, hội thi giảng viên giỏi các cấp để nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho cấp ủy, chỉ huy và đội ngũ giảng viên các khoa giáo viên đối với việc nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị. Hằng năm, cơ quan khảo thí phải có kế hoạch giáo dục, bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ mọi mặt cho cán bộ, giảng viên nói chung và giảng viên giảng dạy các môn lý luận chính trị nói riêng để đáp ứng với các tiêu chuẩn, tiêu chí, mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường. Trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ, cơ quan khảo thí cần thường

xuyên tham mưu, chỉ đạo, hướng dẫn các khoa nâng cao chất lượng hồ sơ bài giảng, đổi mới phương pháp giảng dạy các môn lý luận chính trị; đổi mới hình thức thi, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập và xây dựng, chỉnh sửa, bổ sung, hoàn thiện ngân hàng câu hỏi thi, đề thi, đáp án chấm thi học phần (môn học) các môn lý luận chính trị theo hướng nâng cao tính thực tiễn.

Thứ hai, tích cực đổi mới nội dung, vận dụng linh hoạt các hình thức, phương pháp để nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị. Trên cơ sở chương trình các môn lý luận chính trị của Bộ Giáo dục và Đào tạo, chương trình các môn khoa học xã hội và nhân văn ở nhà trường quân đội, các học viện, trường sĩ quan cần bám sát chương trình khung đồng thời theo sát sự vận động, phát triển của thực tiễn đời sống xã hội, quân đội, kết hợp chặt chẽ giữa nội dung các môn lý luận chính trị với thực tiễn huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu và hoạt động sư phạm quân sự, phù hợp với chuyên ngành đào tạo. Cần bổ sung nội dung bài tập thực hành, vận dụng từ nội dung của các phạm trù, nguyên lý, vận dụng thế giới quan, phương pháp luận mácxít vào giải quyết một số vấn đề thực tiễn trong chương trình các môn lý luận chính trị.

Cần vận dụng linh hoạt các hình thức, phương pháp nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị theo hướng giảm tối đa việc truyền thụ một chiều, cung cấp kiến thức có sẵn, tăng cường việc hướng dẫn, tổ chức, chỉ đạo học viên chủ động, tích cực tư duy. Sử dụng linh hoạt mọi phương pháp, tạo điều kiện cho học viên rèn luyện phương pháp tự học, phát triển năng lực, tính chủ động, tự chủ của cá nhân. Bên cạnh đó, việc đổi mới cách dạy còn phải căn cứ vào thực tế trình độ, năng lực, kinh nghiệm của giảng viên lý luận chính trị; trình độ, khả năng thực tế của đối tượng học tập; các điều kiện bảo đảm của quá trình dạy học. Khuyến khích đội ngũ giảng viên lý luận chính trị vận dụng tổng hợp các phương pháp giảng dạy bởi mỗi phương pháp giảng dạy đều có thể mạnh riêng, không có một phương pháp nào là tuyệt đối. Do đó, giảng viên cần vận dụng, kết hợp linh hoạt các phương pháp giảng dạy nhằm kích thích nhu cầu nhận thức, phát huy tính tích cực, sáng tạo của người học.

Thứ ba, đổi mới cách đánh giá kết quả học tập các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội. Thực chất của giải pháp này là đổi mới cách thức ra đề, tổ chức kiểm tra, thi và đánh giá kết quả học tập các môn lý luận chính trị của học viên theo hướng nâng cao tính thực

tiền, thúc đẩy tính tích cực học tập, sự độc lập và sáng tạo của người học. Các nhà trường cần đổi mới mạnh mẽ khâu ra đề thi, tổ chức thi, kiểm tra đánh giá kết quả người học theo hướng tăng cường các đề thi mở, thi vấn đáp, nội dung câu hỏi và đáp án thi đòi hỏi cao năng lực tư duy sáng tạo, khả năng vận dụng kiến thức lý luận vào xem xét và luận giải các vấn đề của thực tiễn từ người học. Trong đó, cần phát huy tốt vai trò, đề cao trách nhiệm của giảng viên trực tiếp giảng dạy, chủ nhiệm bộ môn, hội đồng khoa học của các khoa lý luận chính trị trong việc xây dựng ngân hàng câu hỏi thi, đáp án cho các đối tượng, bảo đảm đúng quy trình, quy chế giáo dục đào tạo; khắc phục câu hỏi thi ở dạng tái hiện kiến thức, tăng câu hỏi thi mang tính tổng hợp, câu hỏi thi mở, đáp án mở, câu hỏi thi có nội dung xử lý các tình huống thực tiễn.

Thứ tư, phát huy dân chủ trong hoạt động chuyên môn của các khoa lý luận chính trị theo hướng nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy. Đối với các khoa lý luận chính trị là nơi trực tiếp quản lý, giáo dục, bồi dưỡng, rèn luyện giảng viên về mọi mặt, nhất là hoạt động chuyên môn, do đó cần đề cao tinh thần, trách nhiệm, khoa học hóa phương pháp quản lý hoạt động giảng dạy của giảng viên. Cần sử dụng đa dạng hình thức, phương pháp quản lý, giáo dục, bồi dưỡng khác nhau như thông qua sinh hoạt các tổ chức, hoạt động thi đua, tọa đàm, hội thảo, thông qua bài giảng, dự giờ, giảng mẫu, thao giảng, sinh hoạt chuyên môn... nhằm giúp giảng viên có nhận thức đúng về các môn lý luận chính trị, về vị trí, vai trò của việc nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy, tạo động lực cho họ phát huy cao nhất tích cực, sáng tạo nghiên cứu, học tập chiếm lĩnh tri thức, có nhiều sáng kiến trong giảng dạy. Đặc biệt, trong các hoạt động chuyên môn cần phát huy dân chủ, có sự bàn bạc công khai với giảng viên và chân thành, nghiêm túc lắng nghe ý kiến của họ, kể cả những ý kiến phản biện.

Lãnh đạo, chỉ huy khoa, cán bộ bộ môn phải gần gũi với giảng viên, nắm chắc tâm tư, nguyện vọng, khả năng, thế mạnh của mỗi giảng viên; luôn biết khơi dậy ở họ ý thức trách nhiệm, sự tự giác và tinh thần đổi mới trong giảng dạy. Trên cơ sở đó, xây dựng kế hoạch, chương trình huấn luyện phù hợp, có sự phân công, tổ chức thực hiện nhiệm vụ huấn luyện một cách khoa học, hiệu quả. Đồng thời, duy trì nghiêm túc, có nền nếp và chất lượng các hoạt động thông qua bài, dự giờ, kiểm tra giảng, bình giảng đối với các giảng viên lý luận chính trị.

Thứ năm, phát huy nhân tố chủ quan của đội ngũ

giảng viên lý luận chính trị nhằm nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy. Thực tế cho thấy, hệ thống giáo trình, tài liệu dạy học các môn lý luận chính trị ở các nhà trường quân đội mang tính ổn định tương đối, nên chỉ đáp ứng được những nội dung lý luận cơ bản. Do đó, người giảng viên phải luôn bám sát sự phát triển mới của thực tiễn thế giới, của đất nước và quân đội để bổ sung một cách thường xuyên vào bài giảng; phải cập nhật những vấn đề mang tính thời sự, cần thiết để làm cho bài giảng trở nên sinh động, có tính thuyết phục cao, không lạc hậu, đi sau so với thực tiễn. Theo đó, mỗi giảng viên cần tập trung quán triệt sâu sắc quan điểm, chủ trương về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục đào tạo theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 8 khóa XI; Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng; Nghị quyết Đại hội XI của Đảng bộ Quân đội về đổi mới nội dung, chương trình giảng dạy của các học viện, trường sĩ quan quân đội theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, nhất là quan điểm, chủ trương của Đảng về đổi mới, nâng cao chất lượng giáo dục lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Kết luận số 94 của Ban Bí thư về tiếp tục đổi mới việc học tập lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục quốc dân: “Xây dựng cho được đội ngũ giảng viên lý luận chính trị tâm huyết, yêu nghề, tuyệt đối trung thành, có niềm tin, có kiến thức mới gắn với thực tiễn. Đây là nhân tố quyết định sự thành công của việc tiếp tục đổi mới học tập lý luận chính trị trong nhà trường”⁽¹⁾.

Trong những năm tới, trước yêu cầu xây dựng quân đội cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, từ năm 2030 xây dựng quân đội hiện đại, đặt ra yêu cầu rất cao xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị, theo đó, việc giảng dạy các môn lý luận chính trị ở nhà trường quân đội đòi hỏi ngày càng cao về chất lượng. Để đáp ứng yêu cầu đó, đội ngũ giảng viên lý luận chính trị ở các HV, TSQ cần phải có ý thức nâng cao tính thực tiễn trong giảng dạy để hoàn thành nhiệm vụ được giao; các nhà trường cần đổi mới mục tiêu, yêu cầu đào tạo, chương trình, nội dung và phương pháp giảng dạy các môn lý luận chính trị theo đúng tinh thần Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng: “Đổi mới căn bản chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo phương châm khoa học, thực tiễn, sáng tạo và hiện đại”⁽¹⁾/.

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, 2 tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr182-183.